

Zhodnocení Nejvyššího soudu SSR ze dne 21.12.1977, sp. zn. Cpj 42/77, ECLI:CZ:NS:1977:CPJ.42.1977.1

Číslo: 2/1978

Právní věta: K niektorým otázkam rozhodovania súdov vo veciach služieb podľa ustanovení Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb.)

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 21.12.1977

Spisová značka: Cpj 42/77

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Zhodnocení

Hesla: Cena, Doprava, Lhůty, Náhrada škody, Neoprávněný majetkový prospěch, Právní úkony, Promlčení, Řízení před soudem, Služby, Vady věci, Zadržovací právo, Zánik práv a povinností

Předpisy: 40/1964 Sb. § 39

§ 101

§ 102

§ 222

§ 224

§ 229

§ 230

§ 237

§ 239

§ 241

§ 247

§ 248

§ 250

§ 251

§ 253

§ 254

§ 260

§ 266

§ 269

§ 270

§ 273

§ 274

§ 276

§ 277

§ 278

§ 279
§ 281
§ 282
§ 307
§ 310
§ 311
§ 319
§ 421
§ 451
§ 452
§ 457
§ 458
§ 496 46/1964 Sb. § 1 96/1964 Sb. § 2
§ 5 18/1965 Sb. § 3 odst. 6
§ 62
§ 99

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Uspokojovanie hmotných potrieb obyvateľstva a rozvoj vnútorného trhu patria k dôležitým úlohám socialistickej spoločnosti. Ich význam zdôrazňuje aj hospodársky a sociálny program prijatý na XV. zjazde Komunistickej strany Československa na obdobie rokov 1976 – 1980.

Hmotná spotreba obyvateľstva realizovaná prostredníctvom vnútorného trhu a služieb je jednou z podstatných zložiek životnej úrovne. V obchode a službách sa realizujú podstatná časť kúpnej sily – vyše 80 výdavkov obyvateľstva.

Zabezpečovať uspokojovanie hmotných a kultúrnych potrieb občanov je predovšetkým úlohou socialistických organizácií; občania sa zúčastňujú na riadení činnosti a na kontrole plnenia úloh organizácií. K tejto povinnosti musí každý pristupovať s vedomím, že uspokojovanie individuálnych potrieb občanov je nerozlučne spojené s uspokojovaním celospoločenských záujmov. Úlohou služieb je nielen predávať výrobky a prijímať zakázky, ale k ich povinnostiam patrí aj ochrana spotrebiteľa a povinnosť zaručiť jeho práva.

Úlohu súdov pri riešení sporov vo veciach služieb treba vidieť v tom, aby svojím rozhodovaním upevňovali vzťahy upravené ustanoveniami Občianskeho zákonníka tak, aby čo najlepšie zodpovedali záujmom socialistickej spoločnosti a občanov.

Na zistenie, ako sa uvedené ciele plnia, vykonal Najvyšší súd SSR spolu s Ministerstvom spravodlivosti SSR v druhom polroku 1977 prieskum a zhodnotenie rozhodovania súdov SSR vo veciach niektorých základných služieb (predaj v obchode, zhotovenie veci na zakázku, oprava a úprava vecí, prepravné služby).

Zhodnotenie nadobudnutých poznatkov z rozhodovania súdov v SSR sa týka jednak uplatňovania ustanovení Občianskeho zákonníka a jednak používania ustanovení upravujúcich jednotlivé druhy služieb, a to predaj v obchode, zhotovenie vecí na zakázku, opravu a úpravu vecí a prepravné služby.

A. Uplatňovanie všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka o službách

Všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka o poskytovaní služieb (ustanovenia § 222 až § 238 O.

z.) zásadne platia aj pre služby poskytované podľa osobitných predpisov. Treba zdôrazniť najmä to, že organizácia poskytujúca občanom služby je povinná s občanom na jeho žiadosť uzavrieť zmluvu o poskytovaní služby. Uzavretie takejto zmluvy môže organizácia odmietnuť, len ak by to nebolo v medziach jej prevádzkových možností.

Všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka ďalej upravujú povinnosť súčinnosti občana s organizáciou poskytujúcou služby a práva iných osôb na predmet služby. V záujme ochrany občana sa výslovne ustanovuje, že sa cena za službu musí určiť už pri uzavretí zmluvy, pričom sa počíta s tým, že sa cena určí predovšetkým podľa cenových predpisov, podľa rozpočtu alebo podľa odhadu.

Napokon tieto ustanovenia upravujú zodpovednosť organizácie za včasné poskytnutie služby, zodpovednosť organizácie za riadne vykonanie služby (zodpovednosť za vady) a zodpovednosť za škodu.

Všeobecné ustanovenia o službách platia pre všetky typy služieb osobitne upravené v Občianskom zákonníku, pokiaľ pre jednotlivé typy služieb nie je osobitná úprava alebo pokiaľ použitie týchto všeobecných ustanovení nevylučuje osobitná povaha veci.

Základným cieľom právnej úpravy služieb je zabezpečiť riadne uspokojovanie osobných potrieb služieb je zabezpečiť riadne uspokojovanie osobných potrieb občanov v oblasti spotreby hmotných statkov, v oblasti bývania, zdravotnej starostlivosti, vzdelania, kultúry, dopravy a spojov.

Spory zo služieb sú spravidla výrazom kolízie medzi socialistickou organizáciou poskytujúcou služby a občanom, ktorý s ňou zmluvu o poskytnutí služby uzavrel. Takéto spory odporujú vlastnému zámeru právnej úpravy o službách, v ktorej má ísť o vzťahy súčinnosti medzi socialistickými organizáciami a občanmi pri uspokojovaní osobných potrieb občanov.

Bezprostredné príčiny sporov zo služieb v skúmaných veciach možno zaradiť v podstate do týchto skupín:

1. nekvalitné vykonanie služby a neúspech občana pri reklamovaní vad poskytnutej služby;
2. prekročenie ceny služby organizáciou, ktorá poskytuje služby, a to spravidla v tých prípadoch, keď cena služby bola určená odpadom;
3. bezdôvodne nezaplatenie ceny služby zo strany občana, teda omeškanie dlžníka.

V prevažnej väčšine prípadov sú žalobcami socialistické organizácie poskytujúce služby. Občania dostatočne nepoznajú svoje práva vyplývajúce z ustanovení Občianskeho zákonníka o službách; táto právna úprava občianskoprávných vzťahov doteraz v celej šírke neprenikla do právneho vedomia občanov a preto sa občania so svojimi nárokmi len v niektorých prípadoch obracajú na súd.

B. Používanie ustanovení o predaji v obchode

Predaj tovaru v socialistických obchodných organizáciách občanom je najčastejším typom služby, ktorým socialistická obchodná organizácia v rámci svojej obchodnej činnosti prevádza veci spravidla do osobného vlastníctva občana. Predaj v obchode je upravený v ustanoveniach § 239 až § 256 O. z. Na rozdiel od kúpy upravenej v ustanoveniach § 399 a nasl. O. z. v prípade predaja v obchode ide vždy o vzťah medzi socialistickou organizáciou ako predávajúcou a medzi občanom ako kupujúcim. Ustanovením § 239 ods. 1 O. z. je upravené právo občana, aby mu obchodná organizácia predala podľa jeho výberu veci určené na predaj. Povinnosť obchodnej organizácie, ktorá zodpovedá tomuto právu občana, je osobitnou predzmluvnou povinnosťou, adresovanou, pravda, len takej obchodnej organizácii, u ktorej predaj požadovaných vecí patrí do rámca jej úloh.

Predmetom predaja v obchode môžu byť všetky veci, ktoré môžu byť predmetom občianskoprávných vzťahov, pokiaľ to ich povaha pripúšťa; predmetom predaja v obchode nemôžu byť napr. veci v nescudziteľnom socialistickom vlastníctve ani veci, ktoré nemôžu byť samostatným predmetom občianskoprávných vzťahov.

Z osobitných druhov predaja má Občiansky zákonník výslovné ustanovenie len o predaji na objednávku; podľa ustanovenia § 240 O. z. sa predávajú na objednávku veci, pri ktorých to vyžaduje ich povaha, ako aj veci, na predaj ktorých je organizácia určená, ale ktoré bežne nevedie. Objednanú vec je organizácia povinná obstaráť v dohodnutej lehote, a ak nie je lehota dohodnutá, v lehote primeranej okolnostiam. Ak sa tak nestane, občan je oprávnený od zmluvy odstúpiť; odstúpením od zmluvy nie je dotknuté jeho právo na náhradu škody.

Z relatívne malého počtu sporov z predaja v obchode sa väčšina z nich týka prípadov, v ktorých sú predmetom rozhodovania súdov nároky občanov z titulu zodpovednosti za vady predanej veci podľa ustanovení § 247 a § 255 O. z.

Obsah práva občana zo zodpovednosti organizácie za vady predanej veci je závislý na tom, či predaná vec má vadu, ktorú možno alebo nemožno odstrániť.

Ak ide o vadu, ktorú možno odstrániť, občan má právo, aby bola bezplatne, včas a riadne odstránená. Organizácia je povinná odstrániť vadu najneskôršie v lehote, ktorá bola pre služby toho istého druhu krajským národným výborom ustanovená. Ak vec nebola ešte použitá, môže občan namiesto odstránenia vady požadovať výmenu veci, alebo ak sa vada týka len súčiastky veci, výmenu súčiastky. Organizácia môže vždy namiesto odstránenia vady vymeniť vadnú vec za bezvadnú (§ 250 O. z.).

Napr. vo veciach sp. zn. 9 C 16/76, 9 C 108/76 a 39 C 211/76 Mestského súdu v Bratislave sa zistilo, že ide o odstrániteľné vady predaných vecí, a preto žaloby na vrátenie kúpnej ceny súd zamietol.

Ak ale ide o vadu, ktorú nemožno odstrániť a ktorá bráni tomu, aby sa vec mohla riadne užívať ako vec bez vady, má kupujúci právo na výmenu veci alebo má právo zrušiť zmluvu. tie isté práva patria kupujúcemu, ak ide síce o vady odstrániteľné, kupujúci však nemôže pre opätovné vyskytnutie sa vady po oprave alebo pre väčší počet väd vec riadne užívať. Ak ide o iní neodstrániteľné vady, kupujúci má právo na primeranú zľavu z ceny veci (§ 251 O. z.).

Vo veci sp. zn. 8 C 24/76 Okresného súdu v Rimavskej Sobote sa kupujúca domáhala proti obchodnej organizácii vrátenia kúpnej ceny pánskeho koženkového pláštá (uplatnila teda právo na zrušenie zmluvy), pretože plášť sa stal nepoužívateľným pre objavujúce sa trhliny pod pazuchami. Súd prvého stupňa posúdil vec ako nárok zo zodpovednosti za vady predanej veci; nárok žalobkyne hodnotil z hľadiska včasnosti uplatneného práva na zrušenie zmluvy a vrátenie ceny veci a žalobu zamietol v podstate s tým odôvodnením, že jej právo s ohľadom na ustanovenie § 254 ods. 1 O. z. zaniklo, pretože nebolo uplatnené v záručnej dobe.

Aj vo veci sp. zn. 8 C 65/77 Okresného súdu vo Zvolene išlo o vrátenie plnenia zo zrušenej zmluvy o predaji farebného televízora, keď občan proti obchodnej organizácii uvádzal, že televízor bol v záručnej dobe viackrát (zrejme neúspešne) v oprave. Súd prvého stupňa žalobe vyhovel; vyslovil, že žalovaná organizácia je povinná občanovi vrátiť kúpnu cenu proti vráteniu televízora. Posudzoval vec z hľadiska ustanovenia § 251 ods. O. z. a vychádzal z toho, že síce ide o odstrániteľnú vadu televízora, že však občan ho pre opätovné vyskytnutie vady po oprave nemôže riadne užívať.

Pri vyhovení žalobe, ktorou sa uplatňujú nároky zo zrušenej zmluvy, musí súd výrokom rozsudku vyjadriť synalagmatickú (vzájomnú) povahu záväzku na vrátenie kúpnej ceny, ktorý vyplýva z

účinného prejavu kupujúceho občana o zrušení zmluvy. Táto povaha záväzku je daná ustanovením § 457 ods. 1 O. z. Nemožno sa teda obmedziť iba na výrok, že žalovaná obchodná organizácia je povinná žalobcovi vrátiť cenu predanej veci, ale treba viazať túto povinnosť žalovanej obchodnej organizácie na povinnosť žalobcu vydať kúpenú vec. Bez takto založenej vzájomne podmienenej povinnosti oboch účastníkov zrušenej zmluvy by sa nesplnil účel sledovaný ustanovením § 457 ods. 1 O. z., ktoré upravuje vzájomnú povinnosť oboch účastníkov zrušenej zmluvy vrátiť druhému účastníkovi všetko, čo podľa zmluvy dostal, ale naopak došlo by k neoprávnenému majetkovému prospechu na strane jedného z účastníkov zrušenej zmluvy.

Treba mať pritom na zreteli, že v zmysle ustanovenia § 239 a nasl. O. z. u kupujúceho, ktorý sa za podmienok uvedených v ustanovení § 241 ods. 1 O. z. rozhodol zrušiť zmluvu, ide o jednostranný prejav vôle, ktorý môže byť urobený v akejkoľvek forme, len ak ním kupujúci dáva dostatočným spôsobom obchodnej organizácii najavo, že zmluvu zrušuje. Ustanovenie § 253 O. z. však ukladá, aby právo zo zodpovednosti za vady, a teda i právo zrušiť zmluvu, bolo uplatnené u obchodnej organizácie, kde sa vec kúpila. Nedochoádza preto k zrušeniu zmluvy už tým, že kupujúci urobil takýto prejav vôle, ale až vtedy, keď tento prejav došiel obchodnej organizácii. K zrušeniu zmluvy z dôvodu zodpovednosti obchodnej organizácie za vady predanej veci nie je potrebný súhlas tejto organizácie ani rozhodnutie súdu; úlohou súdu je skúmať, či jednostranný právny úkon kupujúceho o zrušení zmluvy je z hľadiska ustanovenia § 251 ods. 1 O. z. dôvodný (pozri stanovisko uverejnené pod č. 17/1976 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

V prípade zodpovednosti za vady predanej veci treba rozlišovať medzi vadami, ktoré sa vyskytli v čase predaja veci, prípadne v čase predaja existovali, ale boli zistené neskôr, a medzi vadami, ktoré sa vyskytovali až po poskytnutí služby.

Vo veci sp. zn. 11 C 1512/72 Okresného súdu v Prešove sa kupujúci proti obchodnej organizácii domáhal odstránenia väd motorového vozidla, u ktorého sa po kúpe na viacerých miestach karosérie objavili vyvreliny a opadávanie laku. Občan uplatnil právo zo zodpovednosti za vady v opravovni a písomne aj u obchodnej organizácie a obe tieto organizácie mu prisľúbili, že zabezpečia znalca na posúdenie, či ide o vady odstrániteľné alebo nie. To sa však nestalo. Súd z posudku znalca zistil, že príčinou opadávania laku bolo to, že lak nebol nastriekaný na masťný podklad a táto vada by sa bola dala odstrániť nových prestriekaním len do pol roka od výroby. Súd potom žalobe vyhovel tak, že obchodnej organizácii uložil opraviť na karosérii vozidla strechu, prednú a zadnú kapotu a dvere, vymeniť blatníky, predné čelo, ľavý a pravý prah dverí a ľavý a pravý nárazník na zadnej časti vozidla. Po právnej stránke vec posúdil podľa ustanovení § 247, § 248 a § 253 O. z.

Nemožnosťou vec riadne užívať v zmysle ustanovenia § 251 ods. 1 O. z. treba rozumieť prípad, keď je kupujúci v dôsledku opakovane sa vyskytujúcej vady alebo pre väčší počet odstrániteľných väd pomerne dlhý čas vylúčený z používania veci, takže nemožno od neho spravodlivo požadovať, aby trpel také obmedzenie. Vady s takýmito následkami treba klásť čo do právnych dôsledkov na roveň s vadami neodstrániteľnými.

Podľa ustanovenia § 457 ods. 1 O. z. ak je zmluva neplatná alebo zrušená, je každý z účastníkov povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal. Z toho vyplýva, že ak vracia kupujúci, ktorý dôvodne použil právo zrušiť zmluvu alebo právo na výmenu veci, obchodnej organizácii vec používanú, nemá táto organizácia právo na náhradu za znehodnotenie veci, ktoré vzniklo jej používaním alebo opotrebením do okamihu zrušenia zmluvy alebo výmeny veci. Obchodná organizácia je preto povinná vrátiť kupujúcemu skutočne zaplatenú cenu predanej veci (pozri bod IV. stanoviska uverejneného pod č. 17/1976 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Súdy zásadne skúmajú, či nároky zo zodpovednosti za vady predanej veci boli uplatnené včas.

Súdy si však niekedy neuvedomujú, že na vylúčenie zániku práv zo zodpovednosti za vady predanej veci ich neuplatnením nestačí, že kupujúci v záručnej dobe vadu obchodnej organizácii vytkol, ale že je potrebné v tejto lehote konkrétne uviesť, aké právo z tohto dôvodu kupujúci uplatňuje (pozri bod III. stanoviska uverejneného pod č. 17/1976 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk). Nie v každom prípade kupujúci občan formuluje svoj návrh tak, aby uviedol, ktoré konkrétne právo zo zodpovednosti za vady predanej veci uplatňuje; týmto nedostatkom súdy nevenujú dostatočnú pozornosť.

Pre predaj v obchode platí ustanovenie § 254 O. z. podľa ktorého práva zo zodpovednosti za vady vecí, pre ktoré platí záručná doba, zaniknú, ak neboli uplatnené v záručnej dobe. Práva zo zodpovednosti za vady vecí, ktoré sa rýchlo kazia, musia sa uplatniť najneskôr v nasledujúci deň po kúpe veci a pri použitých veciach najneskôr do šiestich mesiacov po ich kúpe.

Neuplatnenie práv v týchto lehotách má bez ďalšieho za následok zánik práv. Ak sa však práva zo zodpovednosti za vady uplatnili v týchto lehotách a ak neboli uspokojené, môže sa kupujúci domáhať ochrany na súde; podľa ustanovení § 101 a § 102 O. z. premlčanie týchto práv nastane uplynutím troch rokov odo dňa, keď sa právo uplatnilo u organizácie.

Uplatnenie práva u organizácie má reklamačnú povahu. Stačí, ak sa právo uplatní v prevádzkárni organizácie, prostredníctvom ktorej sa služba poskytla, napr. v predajni, v ktorej sa vec kúpila. Pre uplatnenie práva u organizácie nie je predpísaná osobitná forma, takže sa môže urobiť aj ústne. Je, pravda, v záujme občana, aby sa uplatnenie práva urobilo takým spôsobom, že sa môže bez ťažkostí preukázať. Tieto práva zaniknú, ak sa neuplatnili v záručnej dobe. Právny následok zániku práva má až uplynutie tejto záručnej doby. K zániku práv neuplatnením (reklamáciou) u organizácie prihliada súd z úradnej povinnosti. To znamená, že ak súd zistí, že právo neuplatnením u organizácie zaniklo, neprizná nárok uplatnený na súde.

Niet dôvodu k záveru, že obchodná organizácia zodpovedá za vady predanej veci, ktoré sa vyskytli po záručnej dobe. Vzhľadom na ustanovenie § 248 ods. 2 O. z. je však možné, že osobitný predpis medzičasom od predaja veci v obchode pre túto vec alebo pre niektoré jej súčiastky ustanoví dlhšiu záručnú dobu ako šesť mesiacov. V takom prípade treba vychádzať z tejto dlhšej záručnej doby.

Ak by zmluva o predaji v obchode bola z akýchkoľvek dôvodov neplatná (v zmysle ustanovenia § 39 O. z.), potom sú účastníci zmluvy povinní vrátiť si všetko, čo podľa neplatnej zmluvy dostali. Nezáleží na tom či kupujúci bol pri kúpe veci dobromyseľný, ale pôjde výlučne o to, či tento právny úkon je platný. Je však možné, aby účastníci uzavreli ihneď novú platnú zmluvu o predaji v obchode.

C. Používanie ustanovení o zhotovení veci na zakázku

Pri zhotovení veci na zakázku ide o službu v oblasti uspokojovania hmotných a kultúrnych potrieb občanov s osobitným zreteľom na ich individuálne požiadavky a potreby, na ktoré nemôže prihliadať sériová výroba; táto služba má povahu doplnkovej výroby.

Právne vzťahy vznikajúce z poskytovania služieb spočívajúcich v zhotovení veci na zakázku Občiansky zákonník osobitne upravuje v ustanoveniach § 263 – § 275 O. z. Aj pre tento typ služieb platia subsidiárne všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka (§ 222 – § 238) o poskytovaní služieb, pokiaľ použitie týchto ustanovení nie je vylúčené zvláštnou povahou vecí a pokiaľ tieto vzťahy nie sú osobitne upravené. to isté sa týka ustanovení Občianskeho zákonníka o právnych úkonoch.

V niektorých prípadoch zmlúv o zhotovení veci na zakázku súdy dôsledne neposudzujú, či medzi účastníkmi vznikol takýto právny vzťah, i keď úmysel účastníkov k tomu smeroval. Napr. ak nebola určená cena tejto služby (§ 229 O. z.), je zmluva o zhotovení veci na zakázku neplatná (pozri

rozhodnutie uverejnené pod č. 33/1969 Zbierky rozhodnutí a oznámení soudů ČSSR) a organizácia tu má právo na vydanie neoprávneného majetkového prospechu.

Ustanovenie § 222 ods. 1 O. z. označuje za službu poskytovanie vecného plnenie, výkonov, ako aj iné plnenie socialistickými organizáciami občanom na uspokojovanie ich hmotných a kultúrnych potrieb. Aby však takáto činnosť socialistickej organizácie mala povahu služieb upravených Občianskym zákonníkom vo štvrtej časti, je zásadne potrebné, aby poskytovanie služby patrilo k úlohám takejto organizácie a teda aby bola takáto služba predmetom jej činnosti stanovenej v štatúte organizácie. Len od takýchto organizácií možno totiž dôvodne očakávať, že majú aj predpoklady na to, aby spĺňali spoločensky odôvodnené požiadavky občanov a aby ich riadne a plynule uspokojovali.

V praxi sa však vyskytujú aj prípady, že do zmluvných vzťahov s občanmi, predmetom ktorých je zhotovenie veci na zákazku, vstupujú aj také socialisticke organizácie, k úlohám ktorých nepatrí poskytovanie týchto služieb, ale napr. len sériová výroba, prípadne také služby, ktorých náplňou je iná činnosť nesúvisiaca s činnosťou, na ktorú sa občanovi zmluvne zaviazali.

Napr. vo veci sp. zn. 7 C 171/76 Okresného súdu v Prievidzi žalovali uholné bane svojho pracovníka o doplatenie ceny doúčtovanej za vyhotovenie drevených rámov na pohovky, ktoré žalobca vyhotovil žalovanému na základe jeho objednávky. Súd žalobe vyhovel a povinnosť žalovaného zaplatiť žalovanému sumu nesprávne vyvodil priamo z ustanovenia § 231 ods. 3 O. z.

V prípadoch, keď služby poskytnúť občanom socialisticke organizácie, k úlohám ktorých nepatrí poskytovanie služieb, je možné použitie osobitných ustanovení Občianskeho zákonníka týkajúcich sa zhotovenia veci na zákazku, len analogicky cez ustanovenie § 496 O. z. Organizácie, ktoré je zriedka v jednotlivých prípadoch vykonávajú určité služby občanom, nemajú vytvorené ekonomické, technické ani iné podmienky, aby mohli plniť špecifické úlohy spojené s poskytovaním služieb (§ 223 O. z.). Pre tieto organizácie neplatí preto ani povinnosť uzatvárať zmluvy o poskytovaní služieb (§ 224 ods. 2 O. z.). V takýchto prípadoch je potrebné, aby súdy osobitne skúmali, či organizácia má oprávnenie na vykonávanie dohodnutej služby, z akých cenových predpisov tieto organizácie vychádzajú pri určení ceny služby a pod., t. j. či nejde o právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza, alebo sa prieči záujmom spoločnosti (§ 39 O. z.).

Právo na zaplatenie ceny služby, teda i zhotovenia veci na zákazku, vzniká organizácii zásadne až po poskytnutí služby, teda až po zhotovení veci. Len potom vzniká občanovi povinnosť zaplatiť organizácii cenu služby (§ 232 a § 263 O. z.). Rozhodujúce tu je, či organizácia zhotovila vec (veci) alebo vykonala práce podľa uzavretej zmluvy.

Cena za poskytnuté služby sa určí podľa cenových predpisov už pri uzavretí zmluvy (§ 229 O. z.), a to buď podľa rozpočtu (§ 230 O. z.), alebo ak ju nemožno určiť pri uzavretí zmluvy pevnou sumou, určí sa odhadom (§ 231 O. z.).

Ak bola cena dohodnutá podľa rozpočtu, občan má možnosť v prípade zvýšenia ceny nad rozpočet buď novú navrhnutú cenu prijať, ak mu to organizácia náležite oznámila, alebo odstúpiť bez zbytočného odkladu od zmluvy. Ak občan neodstúpi od zmluvy bez zbytočného odkladu, platí domnienka, že s touto novou navrhnutou cenou súhlasí a je preto povinný zaplatiť za poskytnutú službu novo určenú vyššiu cenu. Ak organizácia neoznámila občanovi zvýšenie pôvodne dohodnutej ceny a len dodatočne po vykonaní zakázky sa dožaduje zaplatenia, prípadne doplatenia vyššej ceny než bola dohodnutá, nedochádza u občana k neoprávnenému majetkovému prospechu a nie je preto ani povinný tento rozdiel v cene organizácii zaplatiť. Tá istá zásada platí aj pri určení ceny odhadom, ak pôjde o jej podstatné prekročenie.

Okresný súd vo Veľkom Krtíši správne zamietol vo veci sp. zn. 3 C 579/75 žalobu stavebnej

organizácie proti občanovi o doplatenie dodatočne fakturovanej ceny za stavbu rodinného domčeka. Cena stavby bola určená podľa rozpočtu. Ako vyplýva z obsahu spisu, žalobca zvýšil cenu dohodnutú podľa rozpočtu bez toho, aby toto zvýšenie žalovanému oznámil, a teda bez toho, aby s tým žalovaný súhlasil. V spise nie je žiadny doklad ani o tom, že by bol žalovaný objednal nejaké práce dodatočne, alebo že by bol schválil také práce, ktoré neboli zahrnuté do rozpočtu.

Ak bola cena určená podľa rozpočtu a v čase prijatia objednávky zodpovedala cenovému predpisu, nesmie byť bez súhlasu občana dodatočne zvýšená, a to ani vtedy, ak v čase zhotovenia veci došlo k zmene cenového predpisu.

Ak však už pri prijatí objednávky cena nezodpovedala cenovému predpisu (napr. nebola zaúčtovaná daň z obratu), takáto zmluva je v rozpore so zákonom, a je preto neplatná (§ 39 O. z.). Medzi účastníkmi nevznikol záväzkový vzťah zhotovenia veci na zákazku. Ich vzťah treba posúdiť podľa § 451 a nasl. O. z. Ak je zmluva neplatná, platí, že každý z účastníkov je povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal (§ 457 ods. 2 O. z.). Musí sa vydať všetko, čo bolo podľa nej získané. Ak to nie je dobre možné, najmä preto, že prospech záležal vo výkonoch, musí sa poskytnúť peňažná náhrada (§ 458 ods. 1 O. z.). Peňažná náhrada sa nerovná cene účtovanej podľa cenových predpisov (§ 229 O. z.), ale (so zreteľom na zásadu uvedenú v ustanovení § 452 O. z.) len skutočnému prospechu (pozri rozhodnutie uverejnené pod č. 33/1969 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR).

Z právneho vzťahu zhotovenia veci na zákazku vznikajú účastníkom určité konkrétne práva a povinnosti, z porušovania ktorých im vzniká aj zodpovednosť. Je to predovšetkým zodpovednosť za vady zhotovených vecí, za omeškanie a za spôsobenú škodu.

Zodpovednosť za vady zhotovenej veci upravuje Občiansky zákonník v ustanoveniach § 270 – § 274.

Jednou zo základných povinností organizácie je predovšetkým zhotoviť vec riadne a podľa zmluvy (§ 268 ods. 1 O. z.). Zhotovená vec musí zodpovedať tomu, ako sa na jej vyhotovení účastníci dohodli, teda musí mať kvalitu a kvantitu, aké si občan pri objednaní zakázky vymienil (§ 270 ods. 1, veta druhá, O. z.). Pritom organizácia musí dodržať aj iné právne predpisy, technické normy a pod. Ak tieto vlastnosti zhotovená vec nemá, vzniká organizácii zodpovednosť za vady veci, ktorej právne následky sú závislé predovšetkým od toho, či ide o vady odstrániteľné alebo neodstrániteľné. Nevyžaduje sa, aby zo strany organizácie došlo k zavineniu vady veci. Ide o rozšírenú zodpovednosť organizácie za vady, spočívajúcu v tom, že organizácia zodpovedá jednak za vady, ktoré mala vec zhotovená na zákazku už pri prevzatí objednávateľom, teda v čase plnenia, jednak za vady, ktoré vzniknú pri prevzatí veci v záručnej dobe (§ 270 ods. 1, veta prvá, O. z.). Právo zo zodpovednosti za vady musí občan uplatniť u organizácie poskytujúcej služby, a to v záručnej dobe; inak právo zaniká (§ 274 veta prvá, O. z.). Dĺžku záručnej doby u týchto služieb stanovil Občiansky zákonník v trvaní 6 mesiacov a pri zhotovení stavby v trvaní 18 mesiacov (§ 271 ods. 1 O. z.).

Ak občan právo zo zodpovednosti za vady uplatnil u organizácie (t. j. najneskôr v reklamačnej lehote), avšak organizácia mu nevyhovela, môže sa domáhať svojho práva na súde vo všeobecnej trojročnej premlčacej lehote, ktorá začína plynúť odo dňa, keď sa právo takto u organizácie uplatnilo (§ 101 a § 102 O. z.).

V mnohých prípadoch občania svoje práva zo zodpovednosti za vady zhotovenej veci neuplatňovali u organizácie, ale začali sa ich dožadovať až v občianskom konaní, začatom z podnetu organizácie, ktorá sa dožadovala riadneho plnenia za poskytnutie služby. Vzhľadom na to, že uplatnenie nároku občana z vadného plnenia je podmienené jeho včasným uplatnením u organizácie a je viazané na prepadnú (prekluzívnu) lehotu, povinnosťou súdov je vždy skúmať, či občania oje právo uplatnili v zákone uvedeným spôsobom, a či teda nedošlo k zániku nároku, prípadne či nedošlo k premlčaniu

práva uplatniť tento nárok na súde.

Správne preto postupoval Okresný súd v Leviciach vo veci sp. zn. 4 C 331/74, v ktorej organizácia žalovala občana o doplatok ceny fakturovanej za vykonanie stavebných prác na rodinnom dome. K dohode o vykonaní stavebných prác došlo 29. 6. 1969, faktúra bola vystavená 27. 11. 1970 a žaloba bola podaná 14. 11. 1974. Súd prvého stupňa po vznesení námietky premlčania žalobný návrh zamietol.

U vád odstrániteľných právne následky z nesplnenia povinnosti organizácie zhotoviť vec riadne spočívajú v jej povinnosti vadu odstrániť včas a bezplatne. Organizácia je povinná odstrániť vadu bez zbytočného odkladu najneskôr v lehote, ktorá bola pre služby toho istého druhu stanovená krajským národným výborom (§ 273 ods. 1, veta druhá, O. z.). Odstránenie vady zhotovenej veci je zákonnou povinnosťou organizácie vyplývajúcou zo zmluvy o zhotovení veci na zákazku. Nie je preto potrebné, aby občan za týmto účelom uzatváral s organizáciou ešte ďalšiu zmluvu o odstránení vady. Ak organizácia túto povinnosť nesplní, občan má právo domáhať sa ochrany na súde a dožadovať sa odstránenia vady. Nemá však právo výberu medzi dožadovaním sa splnenia uvedenej povinnosti organizáciou a napr. poskytnutím zľavy. Zodpovednosť za vykonanie služby stanovenú zákonom nemôžu účastníci vylúčiť ani obmedziť (§ 233 odst. 3 O. z.).

Vo veci sp. zn. 2 C 1435/74 Okresného súdu v Poprade žalujúce výrobné družstvo aj napriek tomu, že žalovaný včas reklamoval vady zhotovenej veci, tieto neodstránil, ale požadoval na žalovanom, aby vyhotovil novú objednávku. Neodstránenie vád žalobca odôvodňoval tým, že žalovaný požadovanú objednávku neurobil.

Vo veci sp. zn. 7 C 300/76 Okresného súdu v Žiari nad Hronom sa žalujúca organizácia dožadovala zaplata za vyfakturovanej sumy za vypracovanie geometrického plánu. V skutočnosti išlo o prepracovanie pôvodného geometrického plánu, za ktorý žalovaný požadovanú sumu už zaplatil. Súd prvého stupňa žalobu zamietol, poukazujúc na povinnosť organizácie vadu odstrániť bezplatne.

Pri zodpovednosti za vady neodstrániteľné treba právne následky nesplnenia povinnosti organizácie zhotoviť vec riadne rozlišovať podľa toho, či ide o vadu, ktorá bráni alebo nebráni tomu, aby vec mohla byť riadne používaná. Ak by občan nemohol vec riadne používať, má právo na zrušenie zmluvy.

Napr. vo veci ap. zn. 7 C 1583/75 Okresného súdu v Poprade bolo žalované výrobné družstvo o vrátenie sumy za vyhotovenie horolezeckých topánok, ktoré si žalobca objednal u žalovaného družstva. Topánky, ktoré mu boli na dobierku dodané, boli podstatne väčšie, než aké si objednal; preto ich žalovanému vrátil.

Ak ide o neodstrániteľnú vadu, ktorá nebráni riadnemu užívaniu veci, občan má právo na primeranú zľavu z ceny poskytnutej služby. Z povahy zhotovenia veci na zákazku vyplýva, že kritériá spôsobilosti vadnej veci na riadne užívanie sú to podstatne prísnejšie, než u predaja v obchode, kde sa vychádza z priemerných potrieb a požiadaviek občana. Pri zhotovení veci na zákazku treba prihliadať k individuálnym požiadavkám občana, aby vec mohol používať v súlade s účelom a spôsobom na to vymieneným v zmluve, t. j. aby vec vyhovovala jeho osobitným potrebám a požiadavkám.

Pokiaľ súdy zistia, že vec zhotovená na zákazku vykazovala závady a nezodpovedala ani v zmluve vymieneným vlastnostiam, priznávajú žalobcom zľavu z ceny služby vo výške, ktorú považujú za primeranú na základe výsledkov dokazovania.

Majetkovou sankciou zo zodpovednosti za omeškanie, t. j. ak organizácia v dohodnutej dobe nesplní

svoj záväzok vyhotoviť vec 1), je buď poskytnutie zľavy z ceny služby (§ 269 O. z.), alebo občanovi vznikne právo od zmluvy odstúpiť (§ 234 ods. 1 O. z.). Ide tu o alternatívne právo ktoré občan môže uplatniť podľa povahy vykonávanej služby. Občan nemusí trvať na poskytnutí takejto služby, najmä ak z povahy zmluvy vyplýva, že na nej oneskorenom plnení už nemôže mať záujem (napr. poskytnutie služieb pri tzv. fixných zmluvách v zmysle ustanovenia § 86 O. z.). Ak občan trvá na vykonaní služby, ktorá nebola poskytnutá včas, má právo na zľavu z ceny služby (§ 269 O. z.) za podmienok a v rozsahu stanovených v § 6 vyhlášky č. 46/1964 Zb. Organizácia nemôže odprieť poskytnutie zľavy z ceny služby poukazom na to, že nezavinila nedodržanie pôvodne stanoveného termínu pre poskytnutie služby.

Od zodpovednosti za vady a za omeškanie treba rozlišovať zodpovednosť organizácie za spôsobenú škodu. Ide o zodpovednosť, ktorá sa uplatní vtedy, ak následkom vadného plnenia organizácie vznikne občanovi majetková ujma. Zodpovednosť organizácie za škodu spôsobenú oneskoreným alebo vadným vykonávaním služby sa spravuje všeobecnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka o náhrade škody (druhá hlava šiestej časti), pokiaľ neprichádza do úvahy rozšírená zodpovednosť organizácie podľa príslušných ustanovení prvej hlavy štvrtej časti Občianskeho zákonníka. Uplatnenie týchto nárokov nie je viazané na uplatnenie nárokov zo zodpovednosti za vady alebo za omeškanie. Zodpovednosť organizácie za náhradu škody treba posudzovať podľa ustanovení § 421 a nasl. O. z. Ustanovení § 266 O. z. neupravuje zodpovednosť organizácie za spôsobenú škodu, ale iba právne následky spojené s neposkytnutím súčinnosti pri vykonaní služby, ak v príčinnej súvislosti s tým vzniknú občanovi nevyhnutné náklady.

Vo veci Mestského súdu v Košiciach sp. zn. 13 C 336/76 žalujúci manželia požadovali od žalovanej stavebnej organizácie zaplatenie 35 929 Kčs, pretože podľa zmluvy mala žalovaná organizácia do konca mesiace júla 1975 postaviť a odovzdať žalobcom do užívania rodinný dom. Pretože túto povinnosť organizácia nesplnila, domáhali sa žalobcovia, aby im zaplatila úhradu nájomného z bytu a úhradu nájomného za garáž, ktoré oni platia bytovej organizácii. Súd žalobe vyhovel.

D. Používanie ustanovení o oprave a úprave veci

Právna úprava týchto služieb je obsiahnutá v ustanoveniach § 276 až § 283 O. z., pričom cez odkazové ustanovenie § 283 O. z. platia pre opravu a úpravu veci aj ustanovenia § 264 až § 267, § 269 a § 272 O. z. vzťahujúce sa na zhotovenie veci na zakázku. Okrem toho platia pre opravu a úpravu veci niektoré všeobecné ustanovenia o poskytovaní služieb uvedené v prvej hlavy štvrtej časti Občianskeho zákonníka (§ 222 až § 238 O. z.), pokiaľ sú použiteľné na opravu a úpravu veci, a niektoré vykonávacie predpisy, ako napr. § 10 – § 12 vyhlášky č. 45/1964 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka, ako aj vyhlášky č. 46/1964 Zb. o zárukách, zľavách pri nedodržaní dodacích lehôt a poplatku za uskladnenie. Vyhláška č. 18/1965 Zb. o podmienkach údržby a opráv cestných vozidiel pre motorovú dopravu v majetku občanov a nesocialistických organizácií osobitne upravuje poskytovanie opráv a úprav takýchto vozidiel.

Zmluva o oprave alebo úprave veci nemá predpísanú formu. Podstatnou náležitosťou tejto zmluvy je dojednanie o riadnom vykonaní určitej opravy alebo úpravy a dojednanie o zaplatení ceny služby. Bez dojednania ceny služby je zmluva neplatná. Právne významné je aj dojednanie o čase, v ktorom má byť služba vykonaná.

Občiansky zákonník v § 277 ukladá organizácii, aby vykonala opravu alebo úpravu veci podľa zmluvy riadne a v dohodnutej dobe, teda bez väd a včas. Týmto osobitným ustanovením sa nadväzuje na všeobecné ustanovenia § 233 ods. 1 O. z. o úprave zodpovednosti organizácie za riadne a včasné poskytnutie služby spôsobmi uvedenými v Občianskom zákonníku alebo účastníkmi dohodnutými.

Pod pojmom riadne vykonanie služby treba chápať také vykonanie opravy (úpravy) veci, pri ktorom

sa postupovalo starostlivo a odborne v súlade s technologickými zásadami; pokiaľ sú stanovené na určité pracovné úkony technické normy, majú byť splnené v súlade s ustanoveniami § 2 až § 5 zákona č. 96/1964 Zb. o technickej normalizácii.

Osobitne je upravená povinnosť riadneho vykonania opravy motorových vozidiel v ustanovení § 5 vyhlášky č. 18/1965 Zb., ktorá okrem požiadavky, že akosť opravy musí zodpovedať príslušnej technickej norme, stanovuje, že opravou sa musia obnoviť pôvodné technické vlastnosti vozidla v rozsahu urobenej opravy tak, aby sa zabezpečila okamžitá prevádzková schopnosť opravených častí vozidla.

Následkom nesplnenia povinnosti vykonať opravu (úpravu) riadne je zodpovednosť za vady (§ 279 a nasl. O. z.). Organizácia zodpovedá zo zákona za vady plnenia, ktoré sú tu v čase odovzdania plnenia, ako aj za vady, ktoré sa vyskytujú po prevzatí plnenia v záručnej dobe. Vada musí mať svoj pôvod v zmluvnom plnení. Organizácia teda nezodpovedá za vady veci, ktorých odstránenie nebolo predmetom služby, ani za vady, ktoré nevznikli v dôsledku poskytnutej služby (§ 1 ods. 2 vyhlášky č. 46/1964 Zb.). Vadou veci nie je napr. časové obmedzenie životnosti vyplývajúce už z jej povahy (napr. účinky znečistenia, opotrebenia a iných prirodzených procesov, ako to uvádza § 1 ods. 1 vyhlášky č. 46/1964 Zb.). U motorových vozidiel nemožno za vady opravy (úpravy) veci považovať závady uvedené v § 6 ods. 2 vyhlášky č. 18/1965 Zb., t. j. spôsobené haváriou vozidla (pokiaľ nebola havária spôsobená vadou opravy), užívateľom, nesprávnym ošetrovaním alebo nesprávnou prevádzkou vozidla.

Vady, ktoré má vykonaná oprava (úprava) veci v čase pri prevzatí veci občanom, sa zisťujú ihneď pri prevzatí veci a vzájomné práva a povinnosti účastníkov zmluvy o poskytnutí opravy (úpravy) sa vyjasnia po preskúšaní alebo prevzatí veci, takže organizácia môže reklamáciu uznať a vadu bezplatne odstrániť. Prípady väd zistených po prevzatí veci občanom v záručnej dobe sú celkom výnimočné.

Právo občana zo zodpovednosti za vady opravy (úpravy) sa uplatňuje u organizácie v záručnej dobe, ktorá je v zásade trojmesačná (s výnimkou stavebných prác, u ktorých je záručná doba 18 mesiacov), pokiaľ osobitnými predpismi nie je stanovená záručná doba inak (§ 280 ods. 1 a 2 O. z.).

Kratšia záručná doba je stanovená v § 3 ods. 1 a 2 vyhlášky č. 46/1964 Zb. u opráv (úprav) uvedených v prílohe I a II tejto vyhlášky. Dlhšia záručná doba je stanovená osobitnými predpismi v prípadoch, ak je účelom opravy (úpravy), aby sa vec mohla i naďalej po dlhší čas užívať. Táto dlhšia záručná doba sa môže týkať hoci len niektorej súčiastky. Tak napr. podľa ustanovenia § 6 ods. 1 vyhlášky č. 18/1965 Zb. pre opravy motorových vozidiel sa poskytuje záruka na dobu 6 mesiacov odo dňa prevzatia opraveného vozidla. Podobne je stanovená dlhšia záručná doba aj vo vyhláške č. 46/1964 Zb. (v poslednej položke prílohy I k tejto vyhláške).

Organizácia môže však jednostranným vyhlásením uvedeným v záručnom liste poskytnúť záručnú dobu dlhšiu než je zákonom stanovená. V tomto prípade môže však organizácia určovať rozsah tejto záruky a viazať takto rozšírenú záručnú dobu na splnenie určitých podmienok, ktoré musí občan zachovať (§ 280 ods. 3 O. z.).

Zodpovednosť organizácie za vady opravy (úpravy) veci spočíva v tom, že v prípade odstrániteľných väd má občan právo na ich bezplatné odstránenie, a to v lehote, ktorá bola pre služby toho istého druhu ustanovená krajským národným výborom. U motorových vozidiel sa osobitne upravuje lehota na bezplatné odstránenie vady v § 6 ods. 5 vyhlášky č. 18/1965 Zb. tak, že vada musí byť odstránená v ten istý deň, keď vozidlo bolo pristavené na odstránenie vady; ak to nie je možné najneskôr do 15 dní.

Ak však nemožno vadu odstrániť alebo ak síce ide o vadu odstrániteľnú, ale organizácia ju neodstráni v určenej lehote, alebo ak sa vada vyskytne znovu (opakovaná vada), občan má právo na zrušenie zmluvy alebo na primerané zníženie ceny služby (§ 281 ods. 1, veta tretia, O. z.).

Ak právo zo zodpovednosti za vady opravy (úpravy) veci nebolo uplatnené u organizácie včas v záručnej dobe, právo na bezplatné odstránenie takýchto väd zanikne (§ 281 ods. 2, veta prvá, O. z.). Ide o zánik práva (preklúziu) v zmysle ustanovenia § 99 O. z. Doba od uplatnenia reklamácie až do vykonania opravy (úpravy) sa do záručnej doby nepočíta. Ak je podaná reklamácia v záručnej dobe včas u organizácie vykonávajúcej opravu (úpravu), nastávajú účinky uvedené v ustanovení § 102 O. z., t. j. začína bežať premlčacia doba odo dňa, keď sa takto právo u organizácie uplatnilo. v tejto premlčacej dobe možno sa na súde domáhať žalobou, aby organizácia splnila konkrétnu povinnosť vyplývajúcu zo zodpovednosti za vadné vykonanie opravy (úpravy) veci.

Reklamácia musí byť uplatnená bez zbytočného odkladu po vyskytnutí vady. V takomto prípade ide o lehotu iba poriadkovú, ktorej nedodržanie nemá z hľadiska zodpovednosti za vady služby právny význam, pokiaľ sa neprekročila záručná doba.

Organizácia poskytujúca opravu (úpravu) veci je povinná vec opraviť (upraviť) včas, t. j. v dohodnutej dobe, pričom táto dohodnutá lehota nesmie prekračovať maximálnu lehotu stanovenú pre určitý druh opráv (úprav) veci krajským národným výborom (§ 277, veta druhá, O. z.). Osobitne sú maximálne lehoty upravené pri poskytovaní opráv (úprav) motorových vozidiel v § 3 ods. 1 vyhlášky č. 18/1965 Zb., pokiaľ neustanovujú inú lehotu v prípade špeciálnych opráv (úprav) technické normy.

Ak opravu (úpravu) veci organizácia nevykoná včas, ocitne sa v omeškaní a postihujú ju právne následky zodpovednosti za omeškanie. Pre túto zodpovednosť nie je významné, aké dôvody zapríčinili omeškanie a či je dané zavinenie organizácie za toto meškanie.

Predovšetkým má občan právo trvať na vykonaní služby v dodatočnej primeranej lehote, ktorú poskytne organizácii občan a nie teda obrátene organizácia občanovi. súčasne môže občan uplatniť právo na zľavu z ceny za oneskorené poskytnutie služby; podmienky a rozsah určujú vykonávacie predpisy (§ 269, § 283 O. z.).

Nepostupoval preto správne Okresný súd v Prievidzi vo veci sp. zn. 8 C 276/75, keď ponechal bez povšimnutia, že v priebehu konania sa žalobca domáhal nielen práva zo zodpovednosti organizácie za vadné poskytnutie opravy, ale uplatnil po podaní žaloby aj nárok na zľavu z ceny opravy, pretože oprava nebola vykonaná v dohodnutej dobe v zmysle ustanovení § 277, § 269, § 283 O. z. a § 3 vyhlášky č. 18/1965 Zb.

Aj vo veci sp. zn. 7 C 932/76 Okresného súdu v Komárne ponechal súd v konaní o zaplatenie ceny opravy bez povšimnutia obranu žalovaného, v ktorej uplatňoval nárok na zľavu z ceny opravy motocykla pre oneskorené plnenie služby.

Treba sa zaoberať aj otázkou, v akej lehote má byť právo na zľavu z ceny opravy (úpravy) veci uplatnené. V ustanoveniach § 269 a § 283 O. z., podľa ktorých treba posudzovať právo občana na zľavu z ceny pre oneskorené vykonanie opravy (úpravy) veci, ani v iných predpisoch sa neuvádza, či a v akej lehote má byť toto právo uplatnené u organizácie, ani to, či toto právo zaniká uplynutím určitej (záručnej) doby, ak nebolo uplatnené. Takéto ustanovenie nemá ani vyhláška č. 18/1965 Zb., v ktorej sa stanovujú iba podmienky vzniku práva na zľavu z ceny opravy (úpravy) motorového vozidla zhodne s ustanovením § 269 O. z. (§ 3 ods. 3 vyhlášky č. 18/1965 Zb.), pričom v § 3 ods. 4 tejto vyhlášky sa určuje iba rozsah zľavy. Pokiaľ v súvislosti s opravou (úpravou) motorových vozidiel sa v podmienkach pre vykonanie opráv v niektorých opravárenských podnikoch vyžadovalo, že zľavu z ceny treba uplatniť do 6 mesiacov u opravujúcej organizácie, ide o úpravu, ktorá nie je všeobecne

záväzným predpisom. Podľa ustanovenia § 99 O. z. dochádza k zániku práva len v prípadoch uvedených v zákone (t. j. Občianskom zákonníku).

Právo na zľavu z ceny opravy (úpravy) preto nezaniká, aj keď nebolo uplatnené v určitej lehote u organizácie. ako majetkové právo podlieha iba premlčaniu, a to vo všeobecnej premlčacej dobe podľa ustanovenia § 101 O. z. (pozri bod III stanoviska uverejneného pod č. 18/1976 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Pokiaľ ide o podmienky zľavy z ceny opravy (úpravy) v súvislosti s určením rozsahu (výšky) tejto zľavy, alebo s počítaním doby, prípadne s určením jej začiatku a skončenia, za ktorú by mala organizácia túto zľavu poskytnúť, treba poukázať na to, že v § 269 O. z. sa stanovuje, že podmienky a rozsah zliav určí vykonávací predpis. Týmto predpisom je predovšetkým vyhláška č. 46/1964 Zb., ktorá v ustanoveniach § 5 a § 6 stanovuje rozsah týchto zliav, a to 10 - 30 zo základu podrobne stanoveného v § 6 citovanej vyhlášky s maximalizovaním rozsahu tejto zľavy sumou 150 Kčs.

Pokiaľ ide o opravu a úpravu motorových vozidiel, platí osobitná úprava obsiahnutá v § 3 ods. 3 a 4 vyhlášky č. 18/1965 Zb. Podľa tohto právneho predpisu je rozsah zľavy limitovaný 30 z ceny výkonov. Nie je nijako maximalizovaný sumou, ktorú zľava nesmie prekročiť (pozri rozhodnutie uverejnené pod č. 72/1967 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR).

Jednou z podstatných náležitostí zmluvy o poskytnutí služby je určenie ceny opravy (úpravy) veci. Cena za službu sa musí stanoviť už pri uzavretí zmluvy podľa cenových predpisov (§ 229 O. z.). Pokiaľ ide o spôsob určenia tejto ceny, zákona rozlišuje určenie pevnou sumou alebo odhadom (§ 231 ods. 1 O. z.). Pevná cena môže byť určená priamo podľa konkrétneho cenového predpisu alebo podľa rozpočtu (§ 230 O. z.). Zákon kladie dôraz na splnenie povinnosti stanoviť cenu služby už pri uzavretí zmluvy v záujme občana, ktorému musí byť zrejmá aj táto základná podmienka, za ktorej sa uskutoční ním zamýšľaná oprava (úprava) veci, či sa totiž vôbec z hľadiska ekonomickej výhodnosti pre opravu (úpravu) veci rozhodne vzhľadom na výšku ceny tejto opravy (úpravy). Ak nebola cena určená pri uzavretí zmluvy o poskytnutí tejto služby, nevznikla platná zmluva (§ 39 O. z.). Pokiaľ už došlo k plneniu, treba posúdiť tento správny vzťah podľa ustanovenia § 457 O. z. (pozri rozhodnutia uverejnené pod č. 33/1969 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR a č. 25/1972 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Cena určená podľa rozpočtu je pevná a záväzná a nemôže byť podľa výslovného ustanovenia zákona bez súhlasu občana zvýšená okrem prípadov dodatočných prác alebo nákladov na materiál, ktoré neboli do rozpočtu zahrnuté, za predpokladu, že občan ich písomne schválil alebo dodatočne písomne objednal. Vtedy totiž dochádza ku zmene pôvodnej zmluvy na základe dohody účastníkov.

Naproti tomu zo samotného pojmu ceny odhadom vyplýva, že ide len o približné určenie ceny; ak nejde o prekročenie podstatné, môže organizácia požadovať aj cenu vyššiu ako ustanovil odhad. Ak by organizácia došla k poznatku, že treba túto cenu podstatne prekročiť, je povinná bez meškania občana písomne upozorniť a oznámiť mu novú cenu. ak túto povinnosť organizácie nesplní, nemá právo na zaplatenie rozdielu v cene.

Správne preto Okresný súd v Trenčíne vo veci sp. zn. 7 C 969/76 zamietol žalobu organizácie o doplatenie sumy 2737 Kčs za opravu motorového vozidla po zistení, že účastníci pri uzavretí zmluvy o oprave vozidla sa dohodli na cene za opravu podľa odhadu do maximálnej výšky 3500 Kčs. Hoci organizácia zistila, že bude treba cenu opravy podstatne prekročiť, písomne žalovaného na to neupozornila a neoznámila mu novo stanovenú odhadnú cenu. V odôvodnení rozsudku poukázal súd na ustanovenia § 231 ods. 1 O. z.

Za podstatné prekročenie ceny opravy (úpravy) súdy v súlade s ustálenou judikatúrou považujú

spravidla prekročenie odhadnej ceny o 10 - 20 (pozri rozhodnutie uverejnené pod č. 3/1970 Zbierky súdnych rozhodnutí). U opráv motorových vozidiel však platí osobitná úprava uvedená v ustanovení § 2 ods. 6 a 7 vyhlášky č. 18/1965 Zb. v prípadoch, keď sa pre určenie odhadnej ceny zistia iné podmienky až po demontáži vozidla a treba preto spresniť pôvodný odhad ceny opravy. Ak by nová odhadná cena mala prekročiť pôvodne určený odhad o viac ako o 20 (pri sumách nad 1000 Kčs o 10), je organizácia povinná vyžiadať si od objednávateľa súhlas na rozšírenie rozsahu opravy, inak nemá právo na zaplatenie rozdielu v cene.

Ak občan s prekročením odhadnej ceny opravy podľa cenových predpisov súhlasí, musí zaplatiť novo ustálenú cenu. Forma tohto súhlasu nie je zákonom predpísaná; postačí preto aj konkludentne prejavovaná vôľa (napr. občan da už preddavok na novo stanovenú cenu alebo ju celkom vopred zaplatil). Ak občan s prekročením ceny nesúhlasí, má právo od zmluvy odstúpiť, a to bez zbytočného odkladu (§ 231 ods. 3 O. z.). V takom prípade by došlo ku zrušeniu zmluvy od počiatku (§ 48 ods. 2 O. z.), a to s následným vyporiadaním podľa ustanovení § 457 a § 458 O. z. s prípadným prihliadnutím na dôsledky podľa ustanovenia § 231 ods. 2 O. z., ak už bolo čiastočne plnené zo strany organizácie.

Správne napr. vo veci sp. zn. 8 C 72/76 Okresný súd v Prievidzi zamietol žalobu občana o zľavu z ceny opravy motorového vozidla z dôvodov prekročenia odhadnej ceny po zistení, že odhadná cena bola stanovená v sume 20 000 Kčs a fakturovaná bola cena v sume 21 633 Kčs, teda v zmysle ustanovenia § 2 ods. 6 vyhlášky č. 18/1965 Zb. v rozsahu menšom ako prípustných 10

V omeškaní s plnením alebo v omeškaní v súčinnosti medzi účastníkmi pri vykonávaní opravy a úpravy sa môže ocitnúť aj občan.

Jednou zo základných povinností občana je zaplatiť cenu služby; tomu zodpovedá právo organizácie na zaplatenie ceny za vykonanú službu. Občiansky zákonník ustanovuje, že zásadne má organizácia právo na zaplatenie ceny v hotovosti až po vykonaní služby. Iba v prípadoch, ak je to odôvodnené povahou služby, výnimočne sa pripúšťa, že organizácia má právo žiadať preddavok alebo zaplatenie celej služby vopred. Doba splatnosti ceny je výslovne upravená inak aj v prípade, ak sa cena za poskytnutú službu v súlade s vyhláškou č. 154/1975 Zb. fakturuje. Vtedy je splatná do 7 dní po doručení faktúry, ak nie je stanovené osobitným predpisom odlišne (§ 232 ods. 1 a 2 O. z.).

Ak občan nezaplatí fakturovanú cenu za službu, na ktorú sa vzťahuje povinnosť organizácie na fakturovanie, je povinný platiť poplatok z omeškania ako dôsledok zodpovednosti za omeškanie (§ 232 ods. 3 O. z.). Občan nie je povinný tento poplatok platiť, ak je faktúra nesprávna. Nesprávnosť nemusí spočívať iba vo výške ceny, ale i v tom, že faktúra neobsahuje všetky potrebné náležitosti. Výška poplatku z omeškania a ďalšie podmienky platenia tohoto poplatku sú stanovené v § 10 vyhlášky č. 45/1964 Zb.

Napr. vo veci sp. zn. 8 C 803/75 Okresný súd v Trenčíne zaviazal žalovaného na zaplatenie ceny za vykonanú opravu, avšak čo do zaplatenia poplatku z omeškania v rozsahu 0,05 žalobu zamietol, vychádzajúc z ustanovenia § 232 ods. 3, veta druhá, O. z. po zistení opierajúcom sa aj o znalecký posudok, že organizácia fakturovala nesprávne. Preto žalovaný odôvodnene odmietol platiť poplatok z omeškania.

Ďalším dôsledkom omeškania občana pri nezaplatení ceny za službu je právo organizácie zadržať si vec, ktorá bola predmetom služby, dokiaľ občan nezaplatí splatnú cenu služby (§ 278 ods. 1 O. z.). Ide o osobitnú sankciu zo zodpovednosti občana za omeškanie. Toto zádržné (retenčné) právo organizácie má povahu zabezpečenia pohľadávky. Môže byť uplatnené len v prípade opravy (úpravy) veci, nie teda pri iných typoch služieb (teda ani pri zhotovení veci na zakázku). Zádržné právo organizácia nemá, ak zmluva o oprave (úprave) veci nebola uzavretá platne, napr. ak nebola pri prevzatí veci do opravy (úpravy) určená cena za túto službu (pozri rozhodnutie uverejnené pod č.

25/1972 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk). Nemožno zadržať inú vec, než ktorej sa oprava (úprava) týkala, ani pre inú pohľadávku. Pritom má organizácia povinnosť zadržanú vec riadne opatrovať a má právo na náhradu nevyhnutných nákladov, ktoré jej opatrovaním vznikli (§ 278 ods. 2 O. z.).

V prípade podstatného prekročenia odhadnej ceny opravy zákon umožňuje postihnúť organizáciu, ktoré nesplnila oznamovaciu a upozorňovaciu povinnosť v zmysle ustanovenia § 231 ods. 1 O. z., iba podľa tohto ustanovenia, t. j. nepriznať jej právo na zaplatenie rozdielu v cene. Neodníma jej však zádržné právo podľa ustanovenia § 278 ods. 1 O. z.

Zadržné právo organizácie v prípade spornosti ceny opravy (úpravy) zanikne iba v prípade, ak občan celú požadovanú cenu zloží do notárskej úschovy. Ide o úschovu na zabezpečenie pohľadávky v zmysle ustanovenia § 62 O. z. Postup pri tomto zložení do notárskej úschovy upravujú ustanovenia § 66 až § 78 Not. por. a § 47 až § 72 Spravovacieho poriadku pre štátne notárstvo. 3) Nejde teda o solučnú úschovu smerujúcu na uspokojenie pohľadávky veriteľa podľa ustanovenia § 83 O. z.

V rámci potrebnej súčinnosti občana s organizáciou vykonávajúcou opravu (úpravu) veci je dôležitá aj súčinnosť občana pri prevzatí veci po skončení služby.

Podľa ustanovenia § 282 ods. 1 O. z. je občan povinný vyzdvihnúť si vec najneskôr do jedného mesiaca od uplynutia doby, keď sa mala služba vykonať, a ak bola služba skončená neskôr, do jedného mesiaca od upovedomenia o jej skončení. Ak takto občan nekoná, ocitne sa v omeškaní, ktoré umožňuje zo strany organizácie uplatniť sankciu zo zodpovednosti občana za omeškanie a požadovať zaplatenie poplatku za uskladnenie. Podmienky a výšku (sadzby) tohto poplatku upravujú ustanovenia § 7 a § 8 vyhlášky č. 46/1964 Zb. Platenie poplatku za uskladnenie nie je však obligatórne. Organizácia môže v zmysle ustanovenia § ods. 2 vyhlášky č. 46/1964 Zb. v jednotlivých prípadoch poplatok znížiť alebo vôbec nevymáhať.

Osobitne je upravená zodpovednosť za omeškanie pri prevzatí opravenej (upravenej) veci u motorových vozidiel v ustanovení § 8 ods. 4 vyhlášky č. 18/1965 Zb., a to najmä s tým rozdielom, že v týchto prípadoch je občan vždy povinný zaplatiť poplatok za uskladnenie bez možnosti odpustenia alebo zníženia poplatku. Rozsah a výška tohto poplatku je uvedená v § 8 ods. 5 citovanej vyhlášky.

Ak si občan nevyzdvihne opravenú vec v lehote 6 mesiacov odo dňa, kedy bol povinný ju vyzdvihnúť, organizácia má právo vec predať (§ 282 ods. 2 a 3 O. z.). Ide o ďalší dôsledok zodpovednosti občana za omeškanie pri prevzatí opravenej veci, pričom právo uplatniť sankciu predajom veci je obmedzené tým, že ak je organizácii známa adresa občana a ak ide o vec väčšej hodnoty, organizácia je povinná o zamýšľanom predaji občana vopred písomne upovedomiť a poskytnúť mu primeranú lehotu na vyzdvihnutie veci (§ 282 ods. 2, veta druhá, O. z.).

Podľa vyhlášky č. 45/1964 Zb., ktorá obsahuje bližšiu úpravu práva predaja opravených (upravených) nevyzdvihnutých vecí, je vecou väčšej hodnoty taká vec, ktorej hodnota ku dňu uzavretia zmluvy o poskytnutí služby presahuje sumu 1000 Kčs (§ 12 ods. 1 citovanej vyhlášky). Pojem primeraná lehota nie je v zákone ani v iných predpisoch upravujúcich vykonanie služieb vysvetlený. Ide o poriadkovú lehotu, ktorá objektívne umožňuje občanovi z hľadiska bežnej starostlivosti o vlastné veci si opravenú vec po písomnom upovedomení vyzdvihnúť. Možno ju teda stanoviť podľa konkrétnych okolností prípadov v rozsahu do 15 dní.

Pochybil však Mestský súd v Košiciach vo veci sp. zn. 12 C 124/71, keď zaviazal organizáciu zaplatiť hodnotu rádioprijímača (344 Kčs), ktorý organizácia odpredala po uplynutí 6 mesiacov po vykonaní opravy s odôvodnením, že podľa výsledkov dokazovania organizácia občana vopred neupovedomila, ani písomne ani inak o zamýšľanom odpredaji veci. Ak však rádioprijímač mal hodnotu iba 344 Kčs,

nešlo o vec väčšej hodnoty v zmysle ustanovenia § 12 ods. 1 vyhlášky č. 45/1964 Zb. a organizácia mohla preto po uplynutí 6 mesiacov vec bez ďalšieho predať.

Iba ojedinеле rozhodovali súdy o žalobách, ktorými sa občania domáhali náhrady škody zo zodpovednosti organizácie za poškodenie, stratu alebo zničenie veci, ktorú na vykonanie opravy (úpravy) organizácia od občana prevzala. Táto zodpovednosť je upravená vo všeobecnom ustanovení § 237 O. z., ktoré platí aj pre opravu a úpravu veci. Organizácia má možnosť preukázať, že ku škode by došlo aj inak, teda aj vtedy, ak by občan organizácii vec na opravu (úpravu) neodovzdal.

V právnom vzťahu (záväzkovom) s organizáciou je občan, ktorý vec na opravu (úpravu) odovzdal a uzavrel zmluvu o vykonaní opravy (úpravy), i keď vlastníkom nie je (pozri aj rozhodnutie uverejnené pod č. 29/1966 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR); iba ten môže uplatniť nárok na náhradu škody podľa ustanovenia § 237 O. z. voči organizácii. Iná osoba, teda aj vlastník, by mohla uplatniť právo na náhradu škody vzniknutej na opravovanej (upravovanej) veci voči organizácii len podľa všeobecnej právnej úpravy náhrady škody podľa ustanovenia § 421 O. z. Spôsob a rozsah náhrady škody sa určuje v súlade so všeobecnými ustanoveniami § 442 a nasl. O. z.

Za stratu veci, ktorú občan odovzdal organizácii na opravu (úpravu) v zmysle ustanovenia § 237 O. z. považujú súdy aj stratu vymenenej súčiastky, ktorú organizácia nevydala občanovi po oprave veci. Občan má právo na vrátenie týchto súčiastok súčasne s vecou, ktorá bola predmetom opravy (úpravy), keďže neprestal byť ich vlastníkom. V ustanovení § 5 ods. 3 vyhlášky č. 18/1965 Zb. sa výslovne táto povinnosť organizácie upravuje tak, že „... dielce a súčasti, ktoré bolo potrebné pri oprave vymeniť, vráti opravovňa objednávateľovi, pokiaľ objednávateľ v zápisnici alebo potvrdení nesúhlasil s opačným spôsobom“ s výnimkou opravárenského úkonu, pre ktorý je ustanovená cena vrátane spotreby tohto materiálu.

Vo veci sp. zn. 7 C 269/76 Okresného súdu vo Zvolene občan uplatnil voči organizácii nárok na náhradu škody, ktorá mu vznikla stratou autorádia, ktoré spolu s vozidlom organizácia prevzala na opravu. Súd správne posúdil vzťah účastníkov podľa ustanovenia § 237 O. z., keď súčasne poukázal aj na ustanovenia § 4 ods. 1 a 2 vyhlášky č. 18/1965 Zb., podľa ktorých opravovňa ručí aj za príslušenstvo a vybavenie vozidla i za množstvo pohonných hmôt, s ktorými je vozidlo odovzdané do opravy, a žalobe vyhovel.

Vo veci sp. zn. 5 C 218/73 Okresného súdu v Liptovskom Mikuláši takisto správne súd vyhovel žalobe o náhradu škody za motor, ktorý bol pri oprave vymenený a pri odovzdaní veci po oprave nebol vrátený. Bolo tu treba vychádzať z ustanovenia § 237 O. z. a pri určení spôsobu a rozsahu škody použiť ustanovenie § 442 O. z.

Vo veci sp. zn. 8 C 113/76 Okresného súdu v Prievidzi však súd zamietol žalobu o náhradu škody, ktorou sa žalobca domáhal náhrady za stratené autorádio odovzdané spolu s vozidlom na opravu organizácii. Poukázal totiž na ustanovenie § 8 ods. 2 vyhlášky č. 18/1965 Zb., podľa ktorého po prevzatí vozidla nemožno brať zreteľ na prípadné dodatočné reklamácie týkajúce sa množstva pohonných hmôt, stavu tachometra a výbavy (príslušenstva) vozidla atď.

Pri oprave vecí platí ustanovenie § 264 O. z. (§ 283 O. z.), podľa ktorého organizácia, ak sa služba neposkytuje na počkanie, je povinná vydať občanovi o prijatí objednávky písomné potvrdenie, ktoré musí obsahovať okrem iného aj označenie predmetu. Osobitne sa upravuje táto povinnosť organizácie pri oprave motorového vozidla v ustanoveniach § 4 ods. 2 a § 8 vyhlášky č. 18/1965 Zb. V písomnom potvrdení o prevzatí vozidla do opravy, pokiaľ tak neurobila opravovňa v osobitnej potvrdenke o prevzatí veci do úschovy, sa má uviesť aj príslušenstvo a výbava vozidla. Ak občan netrvá na tomto potvrdení alebo potvrdenke, potom v prípade straty veci patriacej do výbavy alebo príslušenstva veci ťažko dokazuje skutočný stav veci.

Celkom výnimočné sú prípady, v ktorých občania uplatňujú nárok na náhradu škody z poškodenia alebo zničenia vecí odovzdaných organizácii na opravu (úpravu). Ide najmä o veci odovzdané na vyčistenie alebo zafarbenie. Aj tieto prípady posudzujú súdy podľa ustanovenia § 237 o. z. Organizácia za takú škodu zodpovedá; nie je rozhodujúce, či je tu dané zavinenie organizácie za túto škodu.

E. Používanie ustanovení o prepravných službách

Právne vzťahy, ktoré vznikajú medzi občanmi a dopravnými organizáciami, sú upravené Občianskym zákonníkom iba v základných zásadách. Podrobnejšiu úpravu obsahujú prepravné poriadky, ktoré boli vydané ako vykonávacie predpisy k Občianskemu zákonníku (k zákonu č. 40/1964 Zb.) a Hospodárskemu zákonníku (k zákonu č. 109/1964 Zb., ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 37/1971 Zb.). Je to napr. železničný prepravný poriadok (vyhláška č. 132/1964 Zb. v znení vyhlášky č. 98/1966 Zb. a vyhlášky č. 4/1976 Zb.), cestný prepravný poriadok (vyhláška č. 133/1964 Zb.), prepravný poriadok vodnej dopravy (vyhláška č. 134/1964 Zb.), letecký prepravný poriadok (vyhláška č. 17/1966 Zb. v znení vyhlášky č. 15/1971 Zb.) a mestský prepravný poriadok (vyhláška č. 127/1964 Zb. v znení vyhlášky č. 151/1971 Zb. a č. 118/1973 Zb.). Okrem toho všeobecnú platnosť majú aj tarify vyhlásené v Prepravnom a tarifnom vestníku vydávanom Federálnym ministerstvom dopravy (porov. § 5 ods. 4 zákona č. 51/1964 Zb. a § 2 vyhlášky č. 52/1964 Zb.).

Prepravné služby poskytujú v prvom rade dopravné organizácie, ale aj iné organizácie, ktoré sú na to osobitne oprávnené.

V sporoch vyplývajúcich z osobnej prepravy ide napr. o zaplatenie cestovného s prirážkami k cestovnému (pokutami) v prípadoch, keď občan cestoval bez platného cestovného lístku.

Pri rozhodovaní majú súdy na zreteli, že občan, ktorý bol pristihnutý bez platného cestovného lístku, je povinný zaplatiť nielen cestovné z nástupnej do cieľovej stanice, ale aj osobitnú prirážku (pokutu) vo výške stanovenej príslušnými prepravnými poriadkami.

Napr. vo veci sp. zn. 8 C 116/76 Okresného súdu v Prievidzi súd podrobne zisťoval, či občan, proti ktorému smerovala žaloba dopravnej organizácie o zaplatenie cestovného a pokuty, cestoval s platným cestovným lístkom. Napokon súd žalobu zamietol po zistení, že žalovaný občan cestoval správne podľa cestovného lístku, na ktorom bol predtlačený smer, ktorým cestoval..

Pri poskytovaní služieb osobnej prepravy má dopravca s ohľadom na ustanovenie § 233 ods. 1 O. z. povinnosť prepraviť cestujúceho do miesta určenia včas a riadne (§ 307 O. z.).

Zodpovednosť za nesplnenie tejto povinnosti je rôzne upravená pri pravidelnej osobnej preprave a pri nepravidelnej preprave osôb.

Pokiaľ ide o zodpovednosť dopravcu v prípadoch, že preprava nebola vykonaná včas pri pravidelnej preprave osôb, Občiansky zákonník odkazuje v § 310 ods. 1 na úpravu uvedenú v prepravných poriadkoch. Jednotlivé prepravné poriadky potom výslovne stanovujú, že oneskorená doprava (odchod, príchod, strata prípoja, vynechanie niektorých dopravných spojov atd.) nie je dôvodom pre nárok na náhradu škody; ine prepravné poriadky v niektorých prípadoch iba priznávajú a upravujú právo cestujúceho na bezplatnú náhradnú dopravu do cieľovej alebo východiskovej stanice, prípadne aj nárok na vrátenie cestovného v taxatívne uvedených prípadoch.

Pri nepravidelnej preprave osôb (§ 310 ods. 2 O. z.) stíha však dopravcu oveľa širšia zodpovednosť za škodu, ktorá cestujúcemu vznikla tým, že preprava nebola vykonaná vôbec alebo že nebola vykonaná včas, pričom podmienky a rozsah tejto náhrady určujú jednotlivé prepravné poriadky.

Túto škodu musí občan uplatniť (reklamovať) u dopravcu bez zbytočného odkladu, najneskoršie do 6 mesiacov, teda v prekluzívnej lehote s následkom zániku práva, ak nie je právo uplatnené v tejto dobe (§ 99 O. z.).

Ak vznikla občanovi počas osobnej prepravy (pravidelnej i nepravidelnej) škoda na zdraví alebo na batožinách prepravovaných spoločne s ním, či na veciach, ktoré mal u seba, ide tu o zodpovednosť dopravcu za škodu v zmysle ustanovenia § 311 ods. 1 O. z.; dopravca tu zodpovedá podľa ustanovení o zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov (§ 427 až § 431 O. z. § . Za škodu spôsobenú prepravou na batožinách prepravovaných oddelene od cestujúceho zodpovedá dopravca podľa ustanovení o zodpovednosti pri nákladnej preprave (§ 311 ods. 2 O. z.).

Napr. Mestský súd v Košiciach vo veci sp. zn. 13 C 62/76 posúdil nárok žalujúcej cestujúcej podľa ustanovení § 311 a § 427 a nasl. O. z. a vyhovel žalobe o náhradu škody spočívajúcej v ublížení na zdraví, ktoré utrpela pri jazde autobusom, keď vodič musel prudko zabrzdíť. Nesprávne sa však súd v tejto veci zaoberal skutkovo a právne aj otázkou, či vodič autobusu prudké zabrzdzenie a tým aj ublíženie na zdraví zaviniť. Mal iba skúmať, či sa dopravca mohol zbaviť zodpovednosti podľa ustanovenia § 428 O. z.

Ak je predmetom služby nákladná doprava, upravuje práva a povinnosti občana a organizácie Občiansky zákonník v ustanovení § 312 O. z., ktorý nadväzuje na všeobecné ustanovenia § 224 ods. 2 O. z. S ohľadom na rozmanitosť a mnohotvárnosť prepravných služieb a právnych vzťahov z nich vznikajúcich upravuje Občiansky zákonník tieto služby len v základných zásadách. Nákladná preprava sa poskytuje tak isto ako osobná preprava na základe prepravnej zmluvy, ktorej formu ani iné náležitosti Občiansky zákonník neurčuje. Odosielateľ má povinnosť písomne potvrdiť objednávku prepravy na požiadanie dopravcu a dopravca je povinný prevziať zásielku písomne potvrdiť na požiadanie odosielateľa (§ 312 ods. 2 O. z.). bližšie podmienky vzniku prepravnej zmluvy v nákladnej preprave a práv a povinností odosielateľa a príjemcu upravujú jednotlivé prepravné poriadky (§ 313 a § 314 O. z.).

Ak vznikla na prepravovanej zásielke škoda od prevzatia na prepravu až do vydania, zodpovedá dopravca za túto škodu bez zreteľa na zavinenie dopravcu s výnimkami uvedenými v ustanovení § 316 ods. 1 O. z. Rozsah tejto zodpovednosti je v zásadách upravený v § 317 O. z., v podrobnostiach potom v jednotlivých osobitných prepravných predpisov , najmä v prepravných poriadkoch a tarifách (§ 319 O. z.).

Za zásielku dopravovanú v nákladnej preprave sa považujú aj batožiny prepravované oddelene od cestujúcich (§ 311 ods. 2 O. z.). Pokiaľ ide o rozsah náhrady tejto škody, treba vychádzať z prepravných poriadkov a taríf (§ 319 O. z.), ktorými môže byť zodpovednosť za túto škodu obmedzená (pozri rozhodnutie uverejnené pod č. 68/1972 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Správne preto Mestský súd v Košiciach vo veci sp. zn. 11 C 151/75 posúdil stratu lyží uložených vo vyhradenom batožinovom priestore autobusu, v ktorom súčasne cestovala žalobkyňa, podľa ustanovenia § 311 ods. 2 O. z., teda podľa zásad zodpovednosti dopravcu z nákladnej prepravy. Pri určení spôsobu a rozsahu náhrady škody vychádzal však súd z ustanovenia § 317 O. z. a priznal náhradu škody žalobkyni v plnej cene lyží, akú mali v čase ich straty, t. j. v sume 3430 Kčs. Neprihliadol pritom na podrobnú úpravu osobnej a nákladnej prepravy v osobitných prepravných predpisoch, najmä v prepravných poriadkoch a tarifách. Tarifa ČSAD v oddiele II čl. 25 v bode 1 obmedzovala totiž výšku škody, za ktorú dopravca pri strate takejto batožiny zodpovedá, na sumu 1000 Kčs, ak inak bola výška škody dokázaná. 2)

Aj v otázkach účtovania prepravného alebo o nárokoch dopravcu na zaplatenie penále za oneskorené vyloženie vozňa príjemcom a pod. treba vychádzať z jednotlivých prepravných poriadkov a taríf,

ktoré v tomto smere obsahujú podrobnejšiu úpravu osobnej a nákladnej prepravy, ako to predpokladá ustanovenia § 319 O. z.

Vo veci sp. zn. 3 C 193/75 Okresného súdu v Topolčanoch, v ktorej sa dopravca domáhal zaplatenia doplatku prepravného voči občanovi, súd po zistení, že prepravné bolo správne účtované podľa § 61 vyhlášky č. 133/1964 Zb. (cestného prepravného poriadku), žalobe vyhovel.

Pri vzniku škody pri nákladnej preprave je v záujme urýchleného vybavenia nárokov zo zodpovednosti za škodu na prepravovanej zásielke, aby sa tento nárok uplatnil najprv u dopravcu, a to do 6 mesiacov od vydania zásielky príjemcovi, alebo, ak k vydaniu zásielky nedošlo, do 6 mesiacov od prevzatia zásielky na prepravu; inak právo zanikne (§ 318 O. z.).

Pokiaľ ide o premlčanie práva z nákladnej prepravy, treba vychádzať z ustanovenia § 108 O. z., podľa ktorého sa tieto práva premlčujú za jeden rok.

- - -

V záujme správneho a jednotného rozhodovania vo veciach služieb podľa Občianskeho zákonníka je potrebné, aby súdy najmä dôsledne

- posudzovali, či medzi účastníkmi vznikol právny vzťah z poskytovania služieb v zmysle štvrtej časti Občianskeho zákonníka a či neprichádza do úvahy použitie týchto ustanovení len analogicky (§ 496 O. z.), ak ide o taký právny vzťah, ktorý nemá povahu služby podľa ustanovenia § 222 a nasl. O. z.;

- používali všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka o službách vzhľadom na ich subsidiárnu povahu, len ak v osobitnej časti nie je samostatná

úprava, ktorá by použitie týchto všeobecných ustanovení vylučovala;

- pri rozhodovaní o nárokoch z vadných alebo oneskorene poskytovaných služieb, predovšetkým u opráv a úprav vecí, zo zhotovenia veci na zakázku a z prepravných služieb, vychádzali nielen z Občianskeho zákonníka a z vykonávacích predpisov, ale aj z ďalších právnych predpisov obsahujúcich podrobnú právnu úpravu poskytovania služieb, najmä z prepravných poriadkov a taríf;

- posudzovali, či zmluva o poskytnutí služby má všetky podstatné náležitosti platnej zmluvy a či nejde o úkon, ktorý by odporoval zákonu, obchádzal ho, alebo sa priečil záujmom spoločnosti;

- rozlišovali medzi jednotlivými sankciami, ktorými Občiansky zákonník v ustanoveniach o službách postihuje porušenie právnych povinností, a aby poskytovali občanom poučenie o ich nárokoch zo zodpovednosti za vady služby a za omeškanie a o tom, voči komu ich majú uplatňovať;

- posudzovali, či účastníci uplatnili svoje nároky zo zodpovednosti za vady včas a v zákone uvedeným spôsobom, či sa neuplatňujú aj nároky už prepadnuté, uplatnené po uplynutí reklamačnej lehoty, prípadne či nedošlo k premlčaniu práva, a účastníkov o tom poučovali;

- vyjadrovali v prípadoch synalagmatickej povahy záväzku z právneho vzťahu poskytnutia služby aj vo výroku rozhodnutia vzájomnú podmienenosť povinností účastníkov tak, aby sa splnil účel sledovaný v ustanovení § 457 ods. 1 O. z.

1) Pozri aj stanovisko uverejnené pod č. 18/1976 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.

2) Od 1.4.1975 úlatí nová tarifa n. p. ČSAD, ktorá obmedzenie výšky náhrady škody pri strate a poškodení batožiny nestanovuje.

3) Vydaného inštrukciou Ministerstva spravodlivosti z 25. 2. 1974 č. k. 216/64-L uverejnenou pod č. 4 v čiastke 2/1964 Zbierky inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti (oznámenie o jej vydaní bolo uverejnené v čiastke 29/1964 Zb.)